

Komission tiedonanto: Taloudelliset seuraamukset rikkomusmenettelyissä

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 22.12.2022 tiedonannon ”Taloudelliset seuraamukset rikkomusmenettelyissä” C(2022) 9973 final, joka julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL) 4.1.2023. Tiedonannolla komissio tiedottaa niistä perusteista, joita se soveltaa ehdottaessaan jäsenvaltiolle määrättäväksi taloudellisia seuraamuksia unionin oikeuden noudattamatta jättämiseen liittyvässä rikkomusmenettelyssä. Komissio on ilmoittanut esittelevänsä tiedonannon seuraavassa EU-oikeuden täytäntöönpanoa käsittelevässä EU:n lainsäädäntöverkoston (EU Law Network) kokouksessa, jonka päivä ei ole vielä tiedossa.

Suomen kanta

Suomi tukee komission työtä EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon tehostamisessa. Rikkomusmenettelyt ovat tärkeä osa tätä komission työtä. Mahdollisuus määrätä menettelyn puitteissa jäsenvaltioille taloudellisia seuraamuksia varmistaa rikkomusmenettelyn tehokkaan vaikutuksen ja viime kädessä EU-oikeuden täysimääräisen noudattamisen.

Suomi pitää myönteisenä sitä, että komissio tiedottaa avoimesti niistä perusteista, joita se soveltaa ehdottaessaan jäsenvaltiolle määrättäväksi taloudellisia seuraamuksia ja pitää näitä perusteita tarkoituksenmukaisina. Suomi yhtyy komission arvioon siitä, että seuraamusten on yhtäältä täytettävä suhteellisuuden ja jäsenvaltioiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimukset ja toisaalta oltava riittävän suuria, jotta niillä on varoittava vaikutus ja jotta ne kannustavat jäsenvaltiota lopettamaan rikkomuksen.

Suomi katsoo sen, että kaikki aiemmat tiedonannot on nyt koottu yhteen asiakirjaan ja että niitä on päivitetty oikeuskäytännön perusteella, edistävän selkeyttä ja oikeusvarmuutta.

Unionin oikeuden tehokkaan vaikutuksen turvaamiseksi ja taloudellisten seuraamusten välttämiseksi Suomi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että unionin oikeuden täytäntöönpano Suomessa toteutetaan asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti. On tärkeää, että täytäntöönpanoilmoitukset ovat riittävän selkeitä ja täsmällisiä.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Kun komissio haastaa jäsenvaltion Euroopan unionin tuomioistuimeen (jäljempänä EUT) perussopimuksissa määrätyn velvollisuuden täyttämättä jättämisen vuoksi, komissio voi ehdottaa, että EUT määrää kyseiselle jäsenvaltiolle taloudellisia seuraamuksia. Tämä mahdollisuus otettiin käyttöön Maastrichtin sopimuksella vuonna 1992. Komissio on tästä lähtien kertonut tiedonantojen muodossa niistä perusteista, joita se soveltaa ehdottaessaan taloudellisia seuraamuksia. Esillä oleva tiedonanto kokoaa yhteen kaikki aiemmat tiedonannot ja korvaa ne. Lisäksi sillä päivitetään taloudellisten seuraamusten määräytymisen perusteita unionin tuomioistuimen ratkaisujen huomioon ottamiseksi.

Taloudellisia seuraamuksia voidaan määrätä seuraavissa kahdessa tapauksessa:

- jäsenvaltio ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä pannakseen täytäntöön EUT:n aiemman tuomion, jossa todetaan unionin oikeuden rikkominen (SEUT 260 artiklan 2 kohta)
- jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä velvollisuutensa ilmoittaa toimenpiteistä, joilla lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettu direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä (SEUT 260 artiklan 3 kohta).

Kummassakin tapauksessa EUT:n määräämä seuraamus voi koostua

- **kiinteämääräisestä hyvityksestä**, joka on seuraus rikkomisen jatkumisesta siihen asti, kun sitä koskeva EUT:n tuomio annetaan, tai kunnes kyseessä olevia unionin oikeuden sääntöjä noudatetaan kaikilta osin, mikäli tämä tapahtuu ennen EUT:n tuomion antamista, ja
- **uhkasakosta**, joka motivoi jäsenvaltiota lopettamaan rikkomisen mahdollisimman pian tuomion antamisen jälkeen.

Komissio ehdottaa taloudellisten seuraamusten määriä EUT:lle, mutta tuomioistuimen on harkintavaltaa käyttäessään vahvistettava määrät tapauskohtaisesti siten, että ne ovat yhtäältä asianmukaiset olosuhteiden kannalta ja toisaalta oikeassa suhteessa sekä todettuun rikkomiseen että asianomaisen jäsenvaltion maksukykyyn nähden. Lopullinen päätösvalta määrätä taloudellisia seuraamuksia SEUT 260 artiklan nojalla on EUT:lla. SEUT 260 artiklan 3 kohdassa määrätään nimenomaisesti, että tuomioistuimen määräämä taloudellinen seuraamus ei saa ylittää komission ehdottamaa määrää.

Yleiset periaatteet

Avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi komissio on julkaissut johdonmukaisesti perusteet, joita se soveltaa ehdottaessaan taloudellisia seuraamuksia. Komissio katsoo, että **taloudellisten seuraamusten määräämisessä olisi otettava huomioon kolme keskeistä perustetta**, jotka EUT on hyväksynyt oikeuskäytännössään:

- **rikkomisen vakavuus**
- **rikkomisen kesto**
- **tarve varmistaa taloudellisen seuraamuksen varoittava vaikutus, jotta voidaan välttää rikkomisen toistuminen.**

Komissio ehdottaa järjestelmällisesti, että tuomioistuin määrää asianomaisen jäsenvaltion suorittamaan sekä kiinteämääräisen hyvityksen että uhkasakon. Tämä koskee sekä tilanteita, joissa jäsenvaltio on jättänyt noudattamatta EUT:n tuomiota (SEUT 260 artik-

lan 2 kohta), että tilanteita, joissa jäsenvaltio on jättänyt ilmoittamatta lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetun direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteet (SEUT 260 artiklan 3 kohta).

Komissio ottaa taloudellisten seuraamusten määrissä **suhteellisuusperiaatteen** mukaisesti huomioon asiaan liittyviä olosuhteita. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että komissio voi esimerkiksi joissain tilanteissa ehdottaa degressiiviseen laskentakaavaan perustuvia seuraamuksia, jotta voidaan ottaa huomioon jäsenvaltion edistyminen unionin velvoitteiden täyttämisessä.

Direktiivien täytäntöönpanoa koskevat rikkomusmenettelyt

SEUT 260 artiklan 3 kohdan tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita saattamaan lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetut direktiivit osaksi kansallista lainsäädäntöä unionin lainsäätäjän asettamissa määräaajoissa ja tällä tavalla varmistaa unionin lainsäädännön tosiasiallinen tehokkuus. Kyse ei ole pelkästään unionin lainsäädännöllä tavoiteltujen yleisten etujen suojelemisesta, vaan myös ja ennen kaikkea EU:n kansalaisten tähän lainsäädäntöön perustuvien oikeuksien ja etujen suojelusta.

SEUT 260 artiklan 3 kohtaa sovelletaan sekä siinä tapauksessa, että jäsenvaltio ei ole lainkaan ilmoittanut lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetun direktiivin täytäntöönpanotoimenpiteistä, että siinä tapauksessa, että tällaisista toimenpiteistä on ilmoitettu vain osittain.

Jäsenvaltioilla on velvollisuus ilmoittaa täytäntöönpanotoimenpiteistä **riittävän selvät ja täsmälliset tiedot**, jotta komissio pystyy tarkistamaan, onko jäsenvaltio tosiasiallisesti saattanut kyseisen direktiivin kaikilta osin osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Uhkasakko ja maksukyvyn laskemista koskeva muutos

Jäsenvaltion maksettavaksi tuleva uhkasakko lasketaan periaatteessa kultakin viivästyspäivältä alkaen päivästä, jona tuomioistuimien antaa tuomionsa SEUT 260 artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla, ja päättyen päivään, jona jäsenvaltio lopettaa rikkomisen, lukuun ottamatta erityistapauksia, joissa sovelletaan muuta määräytymisjaksoa. Uhkasakolla pyritään saamaan jäsenvaltio lopettamaan rikkomisen heti kun tuomioistuimien on antanut tuomionsa.

Päiväkohtaisen uhkasakon määrä lasketaan seuraavasti:

- kertomalla kiinteä vakiomäärä¹ rikkomisen vakavuutta² ja kesto³ ilmaisevilla kertoimilla
- kertomalla edellisessä kohdassa saatu määrä jäsenvaltiolle vahvistetulla kiinteällä kertoimella (n-kerroin), joka kuvaa kyseisen jäsenvaltion **maksukykyä**.

Käsillä olevan uuden tiedonannon mukainen, **jäsenvaltion maksukykyä koskevan n-kertoimen laskentatapa poikkeaa siitä, miten kerroin on aiemmin laskettu**. Tämä muutos johtuu EUT:n oikeuskäytännöstä ja erityisesti tapauksesta C-51/20, *komissio v.*

¹ Kiinteä vakiomäärä on se kiinteä määrä, johon kertoimia sovelletaan, ja se on tällä hetkellä 3000 euroa per päivä.

² Uhkasakon määrän mukauttamiseksi tapauksen erityisiin olosuhteisiin komissio määrittää vakavuutta ilmaisevan kertoimen kahden muutujan perusteella: niiden unionin sääntöjen merkitys, joita on rikottu tai joita ei ole saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja rikkomisen vaikutukset yleisiin ja erityisiin etuihin.

³ Rikkomisen kesto ilmaisevan kertoimen arvo vaihtelee asteikolla 1–3. Sen laskentaperusteena käytetään suhdetta 0,10/kuukausi alkaen päivästä, jona ensimmäinen tuomio annettiin, tai sitä päivää seuraavasta päivästä, jona määräaika kyseisen direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä päättyi. Tuomioistuimien on vahvistanut, että rikkomisen kesto on otettava huomioon sekä uhkasakon että kiinteämääräisen hyvityksen osalta, koska kummallakin seuraamuksella on oma tehtävänsä.

*Kreikka*⁴, jonka vuoksi komission oli muutettava laskentatapaansa. Aiemmissa tiedonannoissa n-kerrointa laskettaessa otettiin huomioon sekä jäsenvaltioiden bruttokansantuote (BKT) että niin sanottu institutionaalinen painoarvo, joka perustui aiemmin jäsenvaltion äänimäärään Euroopan unionin neuvostossa ja viimeksi kunkin jäsenvaltion edustajille varattuun paikkamäärään Euroopan parlamentissa.

Uuden laskentatavan mukaan n-kerroin lasketaan kahden tekijän painotettuna geometrisena keskiarvona:

- jäsenvaltioiden bruttokansantuotteiden (BKT) keskiarvoon suhteutettu kyseisen jäsenvaltion BKT, jonka painotuskerroin on kaksi, ja
- jäsenvaltioiden keskimääräiseen asukaslukuun suhteutettu kyseisen jäsenvaltion asukasluku, jonka painotuskerroin on yksi. Näin saadaan kyseisen jäsenvaltion maksukyky suhteessa muiden jäsenvaltioiden maksukykyyn.

Toisin sanoen n-kertoimen laskentamenetelmä perustuu nyt pääasiassa jäsenvaltioiden BKT:hen ja toissijaisesti niiden asukaslukuun. Näin voidaan säilyttää asianmukainen ero eri jäsenvaltioiden välillä. Kun n-kertoimen laskennassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden asukasluku yhden kolmasosan painoarvolla, jäsenvaltioiden n-kertoimien vaihtelu vähenee kohtuulliseksi verrattuna yksinomaan jäsenvaltioiden BKT:hen perustuvaan laskentaan. Näin n-kertoimen laskemiseen lisätään myös vakauttava tekijä, koska asukasluku ei todennäköisesti vaihtelee merkittävästi vuodesta toiseen. Jäsenvaltion BKT saattaa sen sijaan vaihdella enemmän vuosittain erityisesti talouskriisin aikana. Koska jäsenvaltion BKT:n painoarvo laskennassa on edelleen kaksi kolmasosaa, se on kuitenkin edelleen pääasiallinen tekijä arvioitaessa jäsenvaltion maksukykyä.

Käsillä olevan uuden tiedonannon mukaan **Suomen n-kerroin on tällä hetkellä 0,42**, joka on hieman pienempi kuin aikaisemmin.⁵

Kiinteämääräinen hyvitys

Aina kun komissio saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi SEUT 260 artiklan nojalla, **komissio ehdottaa ainakin kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärää**. Kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä perustuu periaatteeseen, jonka mukaan aina kun jäsenvaltio laiminlyö toistuvasti tuomioistuimen antaman tuomion täytäntöönpanon tai ei saata lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettua direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöä, loukataan laillisuusperiaatetta oikeusyhteisössä, ja tämä edellyttää tehokkaita seuraamuksia. Vahvistamalla kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä pyritään myös välttämään se, että määrättäisiin pelkästään symbolisia seuraamuksia, jotka eivät olisi varoittavia vaan saattaisivat päinvastoin viedä tuomioistuimen tuomioilta uskottavuuden niiden vahvistamisen sijaan.

Käsillä olevan uuden tiedonannon mukaan **Suomen kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä on tällä hetkellä 1 176 000 euroa**, joka on hieman suurempi kuin aikaisemmin.⁶

Komissio voi vaihtoehtoisesti ehdottaa kiinteämääräisen hyvityksen laskemista erillisellä laskentakaavalla, joka perustuu päiväkohtaiseen määrään kerrottuna rikkomisen kesto vastaavien päivien lukumäärällä. Tätä laskentatapaa sovelletaan silloin **kun laskennan**

⁴ Tuomio asiassa C-51/20, *komissio v. Kreikka*, EU:C:2022:36.

⁵ Edellisessä tiedonannossa Suomen n-kerroin oli 0,51: Komission Euroopan unionin tuomioistuimelle rikkomusmenettelyn yhteydessä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa käytettävien tietojen päivittäminen. EUVL C 74, 15.2.2022, s. 2–4.

⁶ Tämä tulee kaavasta: 2 800 000 euroa (kiinteämääräisen hyvityksen viitearvo) x 0,42 (n-kerroin) = 1 176 000 euroa. Edellisessä tiedonannossa Suomen kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä oli 1 150 000: Komission Euroopan unionin tuomioistuimelle rikkomusmenettelyn yhteydessä ehdottamien kiinteämääräisten hyvitysten ja uhkasakkojen laskennassa käytettävien tietojen päivittäminen. EUVL C 74, 15.2.2022, s. 2–4.

tulos on suurempi kuin kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäismäärä ja tällä laskentatavalla kiinteämääräinen hyvitys lasketaan pitkälti samalla tavalla kuin uhkasakko⁷, eli

- kertomalla kiinteä vakiomäärä vakavuutta ilmaisevalla kertoimella
- kertomalla tulos n-kertoimella
- kertomalla tulos niiden päivien lukumäärällä⁸, jona rikkomisen jatkua.

Brexit-siirtymäsäännökset

EUT:lla on Yhdistyneen kuningaskunnan EU-erosopimuksen 160 artiklan nojalla edelleen SEUT 258, 260 ja 267 artiklan mukainen toimivalta tulkita ja soveltaa tiettyjä **erosopimuksen viidennen osan määräyksiä**. Näiden määräysten nojalla komissio voi pyytää tuomioistuinta määräämään Yhdistyneelle kuningaskunnalle taloudellisia seuraamuksia 31. joulukuuta 2020 jälkeen, vaikkei Yhdistynyt kuningaskunta ole ollut EU:n jäsenvaltio kyseisen päivän jälkeen. Tällöin komissio voi ehdottaa taloudellisia seuraamuksia, jotka ovat oikeassa suhteessa kyseessä olevan rikkomisen vakavuuteen, rikkomisen kestoon ja Yhdistyneen kuningaskunnan maksukykyyn. Komissio käyttää seuraamusten määrittämisessä tässä tiedonannossa jäsenvaltioita varten vahvistettua kaavaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonanto ei ole SEUT 288 artiklassa tarkoitettu säädös.

Komission toimivalta valvoa EU-oikeuden soveltamista ja sen täytäntöönpanoa seuraa SEU 17 artiklan 1 kohdasta. Komissiolla on SEUT 258 artiklan nojalla toimivalta nostaa EU:n tuomioistuimessa kanteita jäsenvaltioita vastaan jäsenyyssvelvoitteiden rikkomisesta. Komission mahdollisuudesta pyytää tietyin edellytyksin tuomioistuinta määräämään jäsenvaltion suoritettavaksi kiinteämääräinen hyvitys tai uhkasakko määrätään SEUT 260 artiklassa.

SEUT 260 artiklan nojalla EU-tuomioistuin voi määrätä jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Ei käsitellä EP:ssä.

Kansallinen valmistelu

Oikeudelliset kysymykset –jaosto 21.2.-24.2.2023.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

⁷ Komissio soveltaa kiinteämääräisen hyvityksen laskennassa samaa vakavuutta ilmaisevaa kerrointa ja samaa kiinteää n-kerrointa kuin uhkasakon laskemisessa. Kiinteämääräisen hyvityksen kiinteä vakiomäärä (tällä hetkellä 1000 euroa) on kuitenkin pienempi kuin uhkasakkojen (tällä hetkellä 3000 euroa) kohdalla, koska rikkomiseen syyllystyneen jäsenvaltion toiminta muuttuu SEUT 260 artiklan nojalla annetun tuomion seurauksena tuomittavammaksi siinä mielessä, että se jatkaa rikkomista vielä tuomion antamisen jälkeen.

⁸ Tämä lukumäärä määritellään seuraavasti. SEUT 260 artiklan 2 kohdan nojalla nostetut kanteet: päivien lukumäärä ensimmäisen tuomion antamispäivästä rikkomisen päättymispäivään tai, jos laiminlyöntiä ei korjata, SEUT 260 artiklan nojalla annetun tuomion antamispäivään; SEUT 260 artiklan 3 kohdan nojalla nostetut kanteet: päivien lukumäärä sitä seuraavasta päivästä, jona määräaika kyseisen direktiivin saatamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä on päättynyt, rikkomisen päättymispäivään, tai, jos laiminlyöntiä ei korjata, SEUT 260 artiklan nojalla annetun tuomion antamispäivään.

Tiedonannolla ei ole suoraa vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön.

Ahvenanmaan maakunnan tehtävänä on huolehtia EU:n säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin tarvittavat kansalliset toimenpiteet kuuluvat itsehallintolain mukaan maakunnan toimivaltaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 d §:ssä säädetään maakunnan kansallisesta vastuusta. Sen mukaan, jos EU-tuomioistuin on tuominnut Suomen valtion maksettavaksi kiinteämääräisen hyvityksen, uhkasakon tai jonkin vastaavan rahamäärän, maakunta vastaa tästä määrästä valtakuntaan nähden siltä osin kuin tuomitseminen on johtunut maakunnan toimesta tai laiminlyönnistä. Valtakunta ja maakunta voivat sopia vastuun määrää.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Mahdollisuus jäsenvaltiolle unionin oikeuden rikkomisen johdosta määrättävistä kiinteämääräisestä hyvityksestä ja/tai uhkasakosta voi kuitenkin johtaa merkittäviin taloudellisiin seuraamuksiin. Taloudellisia sanktioita voidaan määrätä sekä viivästyneen täytäntöönpanon että muun unionin oikeuden rikkomisen johdosta. Suomen osalta kiinteämääräisen hyvityksen vähimmäissumma on tämän uuden tiedonannon jälkeen 1 176 000 euroa, mutta hyvitys saattaa olla huomattavasti suurempikin riippuen muun muassa rikkomuksen kestosta ja kyseessä olevan direktiivin merkittävyydestä yksityisten henkilöiden oikeuksien kannalta. Myös uhkasakoista saattaa kertyä merkittäviä summia erityisesti, jos rikkomus jatkuu pitkään. Komission tiukentunut käytäntö rikkomusmenettelyn käynnistämisestä automaattisesti direktiivin täytäntöönpanon viivästyessä lisää näiden seuraamusten riskiä.

Unionin oikeuden rikkominen voi myös johtaa valtion vahingonkorvausvelvollisuuteen sellaisia yksityisiä kohtaan, jotka kärsivät vahinkoa viivästysten johdosta. Nämä vahingonkorvaukset määrätään kansallisissa tuomioistuimissa kansallisen lainsäädännön nojalla.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio korostaa kumppanuutta jäsenvaltioiden kanssa direktiivien täytäntöönpanemisessa. Komissio on esittänyt EU-oikeuden soveltamisesta antamissaan vuosikertomuksissa sekä useissa yleisissä sisämarkkinoita ja parempaa sääntelyä koskevissa tiedonannoissaan toimenpiteitä direktiivien täytäntöönpanotilanteen parantamiseksi. Komissio tukee direktiivien oikea-aikaista ja asianmukaista täytäntöönpanoa laatimalla yhä säännönmukaisemmin täytäntöönpanosuunnitelmia, suuntaviivoja ja ohjeasiakirjoja, kehittämällä verkkotyökaluja sekä järjestämällä asiantuntijakokouksia, joissa voidaan vaihtaa parhaita käytäntöjä. Samalla komissio on tiukentanut viivästyksiä koskevaa linjaansa.

Täytäntöönpanon tehostamista koskevista toimista on keskusteltu komission ja jäsenvaltioiden kesken muun muassa komission vetämän EU:n lainsäädäntöverkoston (EU Law Network) puitteissa. Komissio on pyrkinyt esimerkiksi selvittämään jäsenvaltioiden noudattamia menettelyjä ja käytänteitä EU:n lainsäädännön täytäntöönpanossa ja rikkomusmenettelyssä. Keväällä 2022 komissio järjesti kaksi epävirallista työryhmäkokousta, joissa keskusteltiin erilaisista välineistä, joilla voitaisiin tehostaa EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa ja rikkomusmenettelyä. Kokouksissa esille tulleista ajatuksista keskusteltiin myös EU:n lainsäädäntöverkoston kokouksessa kesäkuussa 2022 ja joulukuussa 2022. Kyseisessä joulukuun 2022 kokouksessa komissio antoi jo alustavia suuntaviivoja tästä käsillä olevasta tiedonannosta.

Asiakirjat

C(2022) 9973 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM / Henriikka Leppo, henriikka.leppo@formin.fi, p. 0295 351 046

UM / Mikko Leirimaa, mikko.leirimaa@formin.fi, p. 0295 350 877

OM / Anna Pohjalainen, anna.pohjalainen@gov.fi, p. 0295 150 194

VNK / Liisa Reunanen, liisa.reunanen@gov.fi, p. 0295 160 424

VAHVA-tunnus

EU/353/2023